

HEPATOLOJİ E-BÜLTEN

Türk Karaciğer Araştırmaları Derneği

AĞUSTOS 2021 – SAYI: 21

www.tkad.org.tr

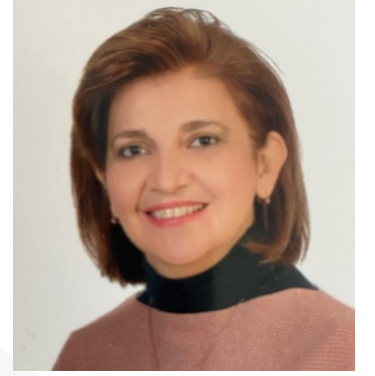
 / tkadorg

Değerli Meslektaşlarım,

Hepinizin de bildiği gibi Temmuz ve Ağustos ayının ilk yarısı ülkemiz çok zor günler yaşadı. Yangınlar, seller ile hem çok sayıda vatandaşımız hayatını kaybetti hem de yangınlar ile çok değerli ormanlarımızı , oradaki canları kaybettik. Kaybettiğimiz vatandaşlarımıza Allahtan rahmet dilerken, yangın ve sel ile tüm mal varlıklarını kaybedenlerin de bir an önce yaralarının sarılmasını diliyor ve kendilerine geçmiş olsun diyoruz.

Bu arada ne yazık ki pandemi de hafiflemedi. Uzmanların tüm uyarılarına rağmen aşı olmamakta direnen ve korunma kurallarına uymayan kişiler yüzünden de yakın gelecekte pek de rahatlayacak gibi değiliz. Tüm iyi dileklerimizle salgının biran önce bitmesini arzu ediyoruz. Biz sağlık personeli herşeye rağmen hastalık ile mücadele edeceğiz, hem öğrencilerimizi hem de hastalarımızı riske atmadan tıp fakültelerimizde eğitimi de sürdürmeye çalışacağız.

Bu sayımızda çok değerli arkadaşım Kayseri Erciyes Üniversitesinden Prof Dr Şebnem Gürsoy tıp eğitimi ve sağlık hizmetini birlikte veren dünyanın ilk tıp fakültesi, Gevher Nesibe Sultan Medresesi ve Darüşşifasını bizim için anlattı. Şebnem hoca bu yazıyı annesi yoğun bakımda yatarken hazırlamıştı, ancak bana yazısını yolladıktan 1 gün sonra annesi vefat etti. Şebnem hocamıza başsağlığı ve sabırlar dilerken bu zor dönemde bizi kırmadığı ve bültenimize katkıda bulunduğu için sonsuz teşekkür ederim.

28 Temmuz'da Dünya Hepatit Gününü kutladık. Hepatitlerin önemi, farkındalığı artırmak için TKAD'ın sosyal medya paylaşımları ve diğer dernekler ile birlikte hepatitler konusunda konferansları gerçekleşti. Covid 19 pandemisinden sonra da virüslerin geleceğimizin baş düşmanları olduğunu daha iyi kavradık. Bu açıdan hepatit virüsleri için daha iyi korunma ve tedavi yolları olması da gerçekten uzun yıllar süren çalışmaların, emeklerin ürünüdür.

Bu sayımızda kısaca değinmeye çalıştığım zor ve kötü günlerin dışında Ağustos ayının tek güzel olayı 30 Ağustos Zafer bayramını kutlamamız olduğunu düşünüyorum. Yaşadığımız olayları, dünyadaki olumsuzlukları yıllar öncesinden farkedene, biz kadınlara verdiği haklarla dünyaya örnek olan, ülkemizi çağdaş ve uygar ülkeler arasına yükseltmeye çalışan kurucumuz Ulu Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'e her geçen gün hayranlığım, minnet ve şükranım daha da artıyor. Atatürk'ün yolundan ayrılmadan nice 30 Ağustos'ları kutlayalım, hepimizin Zafer Bayramı kutlu olsun, sağlık huzur içinde çağdaş uygarlık yolunda ülkemizde ve tüm dünyamızda güzel günler dileği ile...

Sevgi ve Saygılarımla,

Prof. Dr. Fulya Günşar

MERHABA

Size, Anadolu'da en eski hastahane ve bazı kaynaklara göre tıp eğitimi ve sağlık hizmetini birlikte veren dünyanın ilk tıp fakültesinin kurulduğu yerden, Kayseri'den sesleniyorum. Gevher Nesibe adına Kayseri'de inşa edilen Anadolu'da yapılmış Selçuklu dârüşşifaları ve tıp medreseleri içinde en seçkini, ayakta kalabilen en erken tarihli yapıdan söz etmek istiyorum. Gevher Nesibe Şifaiyyesi, Günümüzde Erciyes Üniversitesi Tıp Tarihi Müzesi olarak kullanılan külliye, Anadolu Selçuklu Hükümdarı I. Gıyâseddin Keyhusrev tarafından kız kardeşi Gevher Nesibe Sultan adına 1206 yılında inşa ettirilen tıp bilimlerinin öğretildiği medrese ve hastanedir. Gevher Nesibe ve Gıyasiyye Şifaiyyesi, Gevher Nesibe Sultan Medresesi ve Darüşşifası, Çifte Medrese, İkiz medrese olarak da bilinir Melike İsmetüddin Gevher Nesibe Hatun ya da bilinen adıyla Gevher Nesibe Sultan, Selçuklu Hükümdarlarından II. Kılıçarslan'ın kızıdır. (?- 1204).

Rivayete göre Gevher Nesibe Sultan, saray başsiphahisine (ordu komutanına) gönül verir, ancak bu evliliğe Gevher Nesibe Sultan'ın ağabeyi hükümdar I. Gıyaseddin Keyhüsrev karşı çıkar. Hükümdarın savaşa gönderdiği başsiphahi savaşı kazanır ama yaralı olarak döner ve bir süre sonra da ölür. Bu olay sonrasında Gevher Nesibe Sultan üzüntüsünden hastalanır ve verem hastalığına yakalanır. Kız kardeşinin durumunu öğrenen I. Gıyaseddin Keyhüsrev onu ölüm döşeğinde ziyaret eder. Büyük bir pişmanlık içinde özür dileyerek, ondan son dileğini sorar. Gevher Nesibe Sultan, da kendisi gibi çaresiz hastaları tedavi edebilecek hekimlerin yetişeceği bir medresenin yapılmasını istediğini söyler ve bütün servetini bu iş için bağışlar. Gıyâseddin Keyhusrev ikinci defa tahta çıktığında kız kardeşinin vasiyetini yerine getirmek üzere, sonradan kendi adıyla anılan medreseyi (Gıyâsiyye), arkasından da dârüşşifâyı (Şifâiyye) yaptırır ve inşaat iki yılda tamamlanır; Gevher Nesibe Sultan da medresenin içindeki türbesine gömülür.

Birbirine bitişik olan iki bina, bu konumlarından dolayı halk arasında Çifte Medrese veya İkiz Medreseler adıyla da anılmaktadır. Dârüşşifânın taçkapısında yer alan kitâbeye göre inşa tarihi 602'dir (1205-1206).

Orta Asya'dan itibaren dönemin kurumlaşmış toplumsal yardımlaşma geleneğinin bir örneği olarak inşa edilen çok sayıda şifahane (bimarhane) ve medrese vardır. Bu şifahanelerde hastalara ücretsiz bakıldığı gibi, o dönem için çok ileri sayılabilecek tekniklerin kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca bu şifahanelerde dönemin büyük hekimleri ve cerrahları tarafından eğitim de verilmektedir.

İllustrasyon, Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi, prostüründen alınmıştır.

Fakat Çifte Medrese'yi farklı kılan, o döneme dek dünyada hiçbir yerde uygulanmayan bir eğitim sisteminin uygulanmasıdır. Bu sistem günümüzde tıp fakültelerinde uygulanan sistemin ilk örneğidir. XIII. yüzyılda bu tıp kurumunda eğitimin, Gıyâsiyye'de teorik ve Şifâiyye'de pratik olarak sürdürüldüğü bilinmektedir. Önce temel bilimler eğitimi alan öğrencilerin (talip) bu eğitimi tamamladıktan sonra, hastane kısmına geçip hekimler gözetiminde hasta tedavisine katılarak deneyim kazandıkları (ileri sınıflardaki öğrencilere danışman denirdi) düşünülmektedir.

Kesin şekilde bilinmemekle birlikte, burada da başhekim ve başhekim yardımcıları ile en az iki dahiliyecisi, iki cerrah, asistanlar ve bir eczacının çalıştığı kabul edilmektedir.

Çeşitli kaynaklardan burada çalıştıkları öğrenilen hekim ve müderrisler şunlardır: Gevher Nesibe Şifahiyesi ve Medresesinde Selçuklu hükümdarı Alaattin Keyku-bat'ın sağlık nazırı Ekmeleddin de hocalık yapmıştır. Muzaffer el-Kureşî, Abdüllatîf el-Bağdâdî, Ekmeleddin en-Nahcuvânî (Mevlânâ'nın yakın dostu ve özel hekimi), Ebûbekir Sadreddin Konevî, Kutbüddîn-i Şîrâzî, Ebû Bekir b. Yûsuf Re'sül'aynî, İbrâhim Gazanfer, Ali Sivâsî, Şücâüddin Ali b. Ebû Tâhir, Ebû Sâlim b. Kurebâ, Rıdvân b. Ali, İnâyetullah (Kayseri müftüsü), Seyyid Samed Efendi, Yeniçeri Ağası

Fahri Paşa, Abdülkerim Ağa, Deli Müderris, Âlim Efendi, Müderris Pamukhâfızoğlu, Emin Müjdecî, Rauf Efendi, Hilmi Efendi, Emir Efendi ve Ali Nesâî Efendi. Bunlardan Abdüllatîf el-Bağdâdî'nin (ö. 1231) çok yönlü bir âlim ve filozof olduğu, "kehhâl" (göz hekimi) lakabıyla tanınan Kutbüddîn-i Şîrâzî'nin (ö. 1311) İbn Sînâ'nın el-Ķânûn fi't-ṭıbb'ını, İbrâhim Gazanfer'in Bîrûnî'nin Kitâbü's-Şaydale'sini şerhettiği, Ali Sivâsî'nin Selçuklu Emîri Yeşbeg için Kitâbü İksîrî'l-hayât fi'tahrîrî'l-kavâ'id adlı bir eser yazdığı bilinmektedir.

Gıyâsiyye'de bu hocalar tarafından öğrencilere felsefe, din ilimleri, Arapça ve Farsça, anatomi, fizyoloji dersleri verilmiş, Ebû Bekir er-Râzî ve İbn Sînâ'nın eserlerinin yanında devrin en önemli tıp kitaplarıyla eski Yunan ve Roma kaynakları, özellikle de Hipokrat ve Galen'in Arapça'ya tercüme edilmiş eserleriyle onlara karşı yazılmış olan reddiyeler okutulmuştur. Klinik eğitim ise Şifâiyye'de hasta başında yapılmıştır.

Ünlü Türk hekimlerinden Ebubekir Gazanferî, Ali Şinasi, Ebu Salim, İbni Kübra, Yakubî, Şücaeddin Ali Bin Ebu Tahir, Seyit Samet, bu medreseden yetişmişlerdir.

Kuruluşun vakfiyesi (vakfedenin malını verdiğini gösteren ve hâkimin vakfa dair hükmünü içeren belgedir.) ele geçmemiştir. Fakat 1500 ve 1584 yıllarına ait Kayseri tahrir ve evkaf defterlerinde, vakfedilen emlak ve burada çalışan görevliler hakkında bilgi bulunmaktadır. Konya sancağı evkaf defterleri içinde yer alan ve bugün Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi'nde muhafaza edilen Defter-i Mufassal-ı Livâ-yı Kayseriyye (nr. 136) ve Defter-i Evkâf-ı Livâ-yı Konya'daki (nr. 565, 584) kayıtlarda Şifâiyye ve Gıyâsiyye'ye müştereken üç köyün mâlikânesiyle iki mezraa, bir hamam ve iki arsanın vakfedildiği ve 1584'teki yıllık gelir toplamının 43.643 akçe tuttuğu görülmektedir. Bu kayıtlardan, 1584 yılında Şifâiyye ve Gıyâsiyye'nin müderrislerine 20'şer akçe günlük tahsis edildiği ve aynı yıl öğrencilere 8 akçe, (danişmendlere diğer öğrencilerden farklı ödeme yapıldığı bilinmektedir) vakif gelirlerini toplayan tahsildara da (câbî) "kitâbete kâdir olmak şartıyla" 2 akçe ayrıldığı öğrenilmektedir. Burada, at sırtında köy köy dolaşan görevliye 2 akçe ödenirken öğrencilere 8'er akçe harçlık bağlanması, o dönemde tıp öğrenimine verilen önemi göstermesi açısından ilginçtir.

MİMARİ YAPISI

Yapı, 68 x 42 metre ebadında, 2.800 m²'lik bir alanı kaplayan birbirine bitişik, açık avlulu iki birimden meydana gelir. Batıdaki bölüm şifahane, doğudaki tıp medresesidir. Her iki bölüm de tipik Selçuklu medrese planına sahiptir.

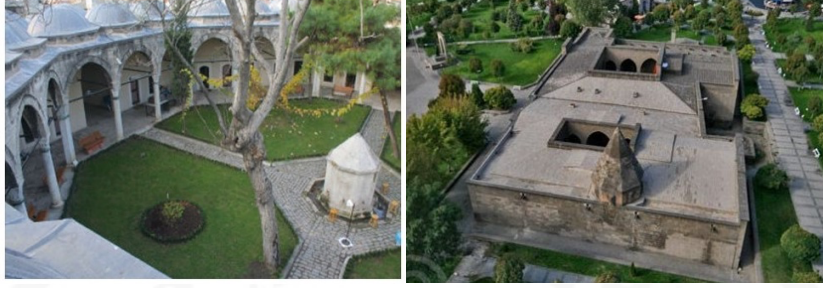
İki bölüm, ortasında havuzu bulunan, dört tarafından sivri tonozlu revaklarla çevrili açık avlulu, dört eyvanlı plan şemasına sahiptir. Oda kapılarının hepsi küçüktür ve revaklı avluya açılmaktadır. Odalarda ocak ve baca yerleri mevcut değildir. Mutfak tipinde bir mekâna da rastlanmamıştır. Bu da yemeklerin dışarıdaki bir imarettten geldiğini düşündürmüştür.

1980 yılında, Erciyes Üniversitesi tarafından yapılan tamirat sırasında, işin başında bulunan A. Hulusi Köker (Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Kardiyoloji AD emekli öğretim üyesi, dekan) binanın su ve kanalizasyon sistemi ile ilgili özetle şu bilgileri vermektedir:

"1980 yılında yapılan onarım esnasında eserin çevresinde de bir kazı yapılmıştır. Kuzeyde bulunan yedigen kaideli, türbe kaidesine benzeyen yapının altının tamamen toprak olduğu ve mezara ait bir yapıya rastlanmadığı tespit edilmiştir. Yapının üzerindeki toprak açıldığında, burada birçok spiralli künkler ortaya çıkmıştır. Böylece bu yapının kümbet kaidesi değil, şifahaneye suyu getiren ve dağıtan su terazisi olduğu tespit edilmiştir. Bu terazide, dışarıdan, Büyük Avgın'dan gelen suyun seviyesi yükseltildikten sonra, ikiz binanın ortasındaki bir koridordan içeri gönderilerek her iki bölüme dağıtılıyor olmalıdır. Kazıya devam edilerek ara koridorlar eşildi ve dâhilî su tesisatı bulundu. Tabii su künklerinin birçoğu çürümüştü. Hamamın güneybatı köşesinde de bir hamam ayağı bulunmuştur. Bu hamam ayağının dışarıda, büyük oluklu taşları ve pisliklerin toplandığı kare şeklinde çukur taşları bulunmuş ve bunlar

medrese içinde muhafazaya alınmıştır. Bu ayağın Selçuklular'dan kalma kanalizasyona bağlı olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim her iki havuzun ayaklarında, bu Selçuklu kanalizasyonuna akmaktadır. Bu kanal, bugünkü şehir kanalından 2-3 metre daha derinden gitmektedir. Şifaiyye ve Giyâsiyye'den, tamirat esnasında 13-15 metreden çıkarılan artezyen suları, günlerce havuza aktığı halde, Selçuklu kanalı, bu suyu birikmeden rahatlıkla çekmiştir. Şu halde 1206 yılında açılmış olan bu Selçuklu kanalı halen çalışmaktadır. Suyun nereye akıp gittiği ise bilinmemektedir.”

Selçuklular döneminde yapılmış âbidelerin yapı özellikleri, iç ve dış tezyinatlarının yanında, pek çoğumuzun ilk bakışta dikkatini çekmeyen bir özelliği de eyvan ve tonozları meydana getiren yontma taşlar üzerinde görülen taşçı işaretleri veya Türk damgalarıdır. Gevher Nesibe Şifahanesi'nde de birçok taşçı işaretleri ve Türk damgaları bulunmaktadır.

ŞİFAHANE

Taçkapısı: Şifahane ve medrese kısımlarının ayrı ayrı kapıları vardır ve soldaki şifahane kapısı kitabenin de yer aldığı orijinal Selçuklu motifleriyle bezenmiş taçkapıdır. Kapıda en üstte, ortada çift yılan kabartması ve iki yılanın ortasında dönen Selçuklu motifi mevcuttur.

Tahrip olan motifin az bir kısmı görünmektedir. Bu motifin benzeri 1980'lerde bir taş üzerine yeniden işlenerek şifahanede muhafaza altına alınmıştır.

Yılan motifi 13. yüzyılda Selçuklular tarafından tıbbî sembol olarak kullanılmıştır.

Kapının dış çevresi birbirine geçmeli Selçuklu motifleriyle çevrilidir. Kapı giriş oyuğunun üstü yedi kademeli mukarnaslarla bezenmiştir. Girişin sağdaki oyuğun üstünde Kılıçarslan'a işaret eden bir aslan kabartması vardır.

İç mekânı: Yapının şifahane kısmının dış ölçüleri 40 x 42 metredir. Kare planlı avlunun bir kenarı 12,50 metre olup üç yanı kemerli, sivri tonozlu revaklarla çevrilidir. Avlunun ortasında dikdörtgen havuz, her yönde dört eyvanı vardır. Şifahanenin doğu-batı eyvanları, hastaların, güneş ve hava almaları için yapılmıştır. Kuzeye düşen ana eyvan 10,50 metre derinliğinde ve 9 metre eninde, büyük ve yüksek bir mekândır. İçerideki odaya hiç pencere konmamış ve karanlıktır. Bu karanlık odada, eczacılar tarafından ışığa hassas ilaçların hazırlandığı ve Selçuklu tababetinin, o devirde 'fotosensibilite'yi bildiğini ortaya çıkmaktadır. Nitekim, şifahaneye ait olan orijinal bir ilaç kazanı bulunmuştur, bu kazan halen orada sergilenmektedir.

Şifahanenin sıcak su buharı ile merkezi ısıtması olup, tavandan aydınlatmalı üç ameliyathanesi vardır. Bu ameliyathanelerde katarakt, fitik ameliyatlarının ve travma cerrahisinin yapıldığı bilinmektedir.

Önemli bir nokta, Çifte Medrese'nin söylendiği gibi yalnızca akıl hastalarının tedavi edildiği bir hastane olmamasıdır. Nitekim yapı içerisinde üç ameliyathanenin bulunması, yoğun şekilde cerrahi yapılan bir merkez olduğuna işaret etmektedir. Bu düşünce "bimarhane" ve "tımarhane" terimlerinin yanlış yorumlanmasından kaynaklanmıştır. "Bimarhane" ya da "tımarhane" olarak adlandırılan yapılar bugünkü anlamda her türlü hastanın tedavi edildiği hastanelerdir.

Bîmârhane, kuzey-güney istikametinde sivri tonozlu bir orta koridor ile sağlı sollu küçük odalardan (hücre) oluşmaktadır. İki tarafta dokuzardan, on sekiz hücre (oda) vardır. Bunlar sivri tonozlarla örtülmüşlerdir. Hasta odalarının eyvan kavislerinde, karşılıklı ikişer delik bulunmaktadır. Bu ses koridorları, dünyanın ilk primitif hoparlörleri gibidir, Selçuklu şifahanelerinde, medrese bölümünden ses koridorlarına verilen su sesi, kuş sesi ve özel makamlardaki müziğin akıl hastalarına ulaşmasını sağlanarak tedavi verilmekte, sesle tedavi edilebilen hastalar, daha sonra topluma kazandırılmakta idi. Bu yapı, sesle tedavi yönteminin dünyadaki ilk örneklerinden birini oluşturur. O dönemde Batı dünyasında hastaların toplumdan uzaklaştırılmak için son derece kötü şartlara sahip binalarda ölüme terkedildiği düşünüldüğünde yapının çarpıcılığı daha belirgin ortaya çıkar.

Ayrıca, ışık ve havalandırmayı sağlamak amacıyla odaların tonozlarının birçoğunda oluşturulmuş açıklıklar görülür. Yapılan kazılarda dikkati çeken bazı buluntulara dayanarak binaların, yakındaki bir hamamdan getirilen buharla alttan merkezî bir sistemle ısıtıldığı, revaklara açılan küçük odalarda öğrencilerin kaldığı, derslerin kışın bu dersanelerde, yazın büyük eyvanlarda yapıldığı, ayrıca bu eyvanların dışarıdan gelen hastaların muayeneleri için de kullanılmış olduğu sanılmaktadır.

Bîmârhane koridorunun, soldaki ilk odasından hamama girilmektedir ve hamamın hastalara, tıp öğrencilerine ve çalışanlara hizmet verdiği düşünülmektedir.

Akıl hastalarının tedavi gördüğü hücre odaların bulunduğu koridor, koridor sonunda hamam

Başhekimin odası. Akıl hastalarının bulunduğu hücre odaların hemen önündeki koridorda yer alıyor.

TIP MEDRESESİ

Medresenin kapısı, şifahaneden 1 metre kadar geride yer almıştır. Bununla giriş cephesindeki iki farklı yapı vurgulanmak istenmiştir. Medresenin alanı, 28x40 metredir (1.120 m²). Güneyden girilen cümle kapısı üzerinde olası muhtemel Gıyâseddin Keyhusrev'e ait kitâbe kaybolmuştur. Revaklı avlu, eyvanlar ve odalardan oluşan mekân organik bir bütünlük teşkil eder.

KÜMBET

Anadolu Selçukluları'nda, bânilerin yaptırdığı eserde gömülme geleneğine uygun olarak medresenin kuzeydoğu köşesindeki odalardan biri Gevher Nesibe için sekizgen piramit çatıyla örtülü kümbet (türbe) olarak inşa edilmiştir.

Kümbet, altta sandukanın yer aldığı kısım ve üstünde köşk mescidden meydana gelen iki bölümden oluşmaktadır. Türbenin altında, merdivenle inilen bir mezar vardır.

Osmanlı döneminde birkaç defa elden geçirildiği anlaşılan külliye'nin 1955-1956'da ise 750. yıl münasebetiyle büyük tamiri gerçekleştirilmiştir. 1980 yılında Erciyes Üniversitesi tarafından, çeşitli mahallî kuruluşların da katkılarıyla yeniden restore edilen binalar kalorifer, elektrik ve su tesisatları eklenerek oturulabilir hale getirilmiş ve Tıp Tarihi Müzesi olarak hizmete sunulmuştur.

Bazı kaynaklara göre tıp eğitimi ve sağlık hizmetini birlikte veren dünyanın ilk tıp fakültesini, Gevher Nesibe Sultan Medresesi ve Darüşşifasını tanıtmaya çalıştım. Umarım ilginizi çeker.

Sevgilerimle.

Prof. Dr. Şebnem Gürsoy

- **Tonoz:** Biçimi alttan içbükey olmak üzere taş ve tuğlayla örülmüş, yarım silindir biçiminde tavan örtüsü
- **Revak:** Sırtı bağlı bulunduğu binaya dayalı, ön cephesi açık, üstü örtülü veya örtüsü sütunlarla ya da payelerle taşınan mekan
- **Eyvan:** Üstü çoğunlukla tonozla örtülü üç tarafı kapalı, bir tarafı tamamen açık yapı
- **Tezminat:** Göz alıcı süsler
- **Mukarnas:** İslam sanatında mimari yapılarda görülen geometrik süsleme şeklidir, islam bezeme anlayışında mistik anlam geometrik biçimler ve düzenlemelerin kurgusunda gizlenmiştir, evrensel birlik ve denge düşüncesi çokgen ve çok köşeli yıldızlarla somutlaştırılmıştır.

KAYNAKÇA: Büyük Larousse 1986), Yeni Rehber Ansiklopedisi (Türkiye Gazetesi, 1993), TDV İslam Ansiklopedisi (2002), Ana Britannica (2005), İhsan Işık / Ünlü Kadınlar (Türkiye Ünlüleri Ansiklopedisi, C. 6, 2013) - Encyclopedia of Turkey's Famous People (2013).

Not: Yukarıdaki yazı hazırlanırken,

- <http://sifahane.org/kayseri-gevher-nesibe-sifahanesi/>,
- http://kayseriden.biz/dosyalar/site_resim/icerik/galeri/buyuk/7484186.jpg
- <http://img.webme.com/pic/p/polat5/darulsifa11.jpg>
- http://kayseriden.biz/dosyalar/site_resim/icerik/buyuk/4604967.jpg
- <http://kayseriden.biz/icerik.asp?ICID=70>
- <http://kayseri.vgm.gov.tr/db/resimler/resimk311.jpg>

adreslerinden istifade edilmiştir.

